

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-61>

УДК 331.5

ОЦІНКА СТРУКТУРИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

ASSESSMENT OF THE STRUCTURE AND TRENDS OF EMPLOYMENT OF THE POPULATION OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATIONAL CHANGES

Підгірна Валентина Никифорівна

кандидат економічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6188-803X>

Костащук Володимир Іванович

кандидат географічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8351-4856>

Данілова Ольга Миколаївна

кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3800-6750>

Pidgirna Valentyna, Kostashyk Volodumir, Danilova Olha
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

У статті визначено суть та проведено оцінку показників ринку праці за період 2011–2021 роки. Проаналізовано динаміку безробіття в Україні та визначено її вплив на економічне становище нашої країни. Розраховано кількісні параметри трудового потенціалу України, а також розглянуто структуру зайнятості населення за видами економічної діяльності. Встановлено, що скорочення трудового потенціалу є наслідком вивільнення працівників з суспільного сектору економіки, через брак робочих місць, невдоволення оплатою праці, пандемію світового масштабу, військові дії. Практично, ці та інші фактори зумовлюють міграційні процеси в Україні. Тому, на основі проведеного аналізу, для збереження трудового потенціалу країни, необхідно на державному рівні розробити програму стимулювання зайнятості населення в Україні. В якій пріоритетна роль з координації зусиль відводиться регіональним центрам зайнятості.

Ключові слова: зайнятість, безробіття, економічне активне населення, ринок праці, управління зайнятстю населення.

The article defines the essence and evaluates the indicators of the labor market in Ukraine for the period 2011–2021. The dynamics of unemployment were analyzed and its impact on the economic situation of the country was determined. The quantitative parameters of the labor potential were calculated, and the employment of the population by types of economic activity was also considered. It is established that a particularly sharp drop in the level of economic activity began in 2021, which was associated with the COVID-19 pandemic, and continues in 2022 due to military actions in Ukraine. At the same time, for the period 2011–2021, the level of official unemployment increased from 8.6 to 10.3%. Against this background, the number of employed population of working age decreased by 19.2%. The reason for the reduction of the labor potential in Ukraine is dissatisfaction with the level of wages, inconsistency in the fields of employment, a pandemic of a global scale, military actions in the country, difficulties with finding a job, and others. The threatening situation on the labor market is further complicated by the fact that, despite the annual increase in the minimum wage, there is no revival of turnover on the goods market, which, in turn, does not allow entrepreneurs to create new jobs. It has been proven that the state of employment of the population is formed under the influence of numerous factors, the analysis of the action of which shows that their integral consequence in the current conditions has been the absolute reduction of those employed in the leading branches of the domestic economy. Overcoming negative trends in the field of population employment is seen in its modern-

ization on the basis of prioritizing the promotion of new jobs and the preservation of effective jobs by means of state regulatory influence as a set of specific tasks in the form of a strategy of indicative plans through the creation of a state system for monitoring and forecasting the development of professions and stimulating measures to productive employment. Therefore, on the basis of the conducted analysis, in order to preserve the labor potential of the country, it is necessary to develop a program to stimulate employment of the population in Ukraine at the state level. In which priority role in coordinating efforts should be given to the constructive work of employment centers, private structures, local territorial communities.

Keywords: employment, unemployment, economically active population, labor market, population employment management.

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси що відбуваються в Україні характеризуються масштабною трудовою міграцією що зумовлена довготривалою соціально-економічною нестабільністю, епідемією коронавірусу, військовими діями на Сході України. Як відомо, продуктивна зайнятість населення забезпечує зростання валового внутрішнього продукту, підвищення добробуту населення, формування фінансово-економічних підвалин розвитку країни. Трудова діяльність зайнятої особи перетворює її з людини, яка потребує соціального захисту, в соціально захищеного індивіда, який покликаний брати участь у соціальному захисті інших членів суспільства.

На жаль, сучасну ситуацію, яка склалася в Україні на ринку праці більшість вчених та дослідників вважають неоднозначною, кризовою і такою, що продукує трудову бідність, зниження економічної активності працездатного населення, розшарування населення і, відповідно, зниження якості трудового потенціалу та мотивації до продуктивної діяльності. Викладене свідчить про актуальність дослідження проблеми зайнятості населення у нашій країні в умовах динамічних змін і викликів останнього часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням питань, пов'язаних із зайнятістю населення, з ринком праці, його змінами у процесі глобалізаційних тенденцій економіки, займалось багато видатних зарубіжних і вітчизняних учених, таких як: Д. Рікардо, П. Самуельсон, Н. Забута, О. Балакірева, Д. Дмитрук, Л. Ярова, Л. Гальків, Л. Ясинчук, Ю. Маршавін, Т. Кицак, В. Кирилук. Незважаючи на значні здобутки вчених у вивченні названої проблематики, осторонь не залишається оцінка статистичних показників зайнятості населення України на сучасному етапі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні проблема відтворення трудового потенціалу є важливою. Адже, ситуація що склалася у сфері зайнятості та сучасні процеси відтворення трудового потенціалу викликають занепоко-

ення органів державної влади, роботодавців, науковців, фахівців, оскільки вона стосується національної безпеки. Тому, в умовах сьогоденної трансформації економіки України під тиском процесів глобалізації актуальним стає виявлення основних тенденцій розвитку вітчизняного ринку праці, аналіз його динаміки з перспективою розробки дієвих важелів його ринкового регулювання, через систему оцінки та регулювання показників зайнятості.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз впливу чинників на зайнятість населення України через оцінку базових показників, що впливають на ефективне функціонування ринку праці в умовах трансформаційних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні питання, пов'язані із зайнятістю населення, відбиті у ст. 43 Конституції України: кожен громадянин України має право на працю. Це означає наявність можливості для кожного заробляти собі на життя працюю, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується, можливості вільно обирати вид діяльності, професію, місце роботи відповідно до своїх здібностей і бажань [1]. У відповідності до чинного законодавства України зайнятість – це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і така, що, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі [2].

Як бачимо, таке визначення охоплює великий комплекс проблем, за якими стоять структурна, інвестиційна, цінова, грошово-кредитна, кадрова, освітня, міграційна, демографічна, соціальна політика держави.

Ринок праці поєднує в собі елементи економічної системи, від якої визначальним чином залежить напрям та темпи макроекономічної динаміки, та опосередковує вплив макроекономічного розвитку на добробут населення [3] та стан соціальних процесів. Одним із найважливіших показників, які характеризують стан ринку праці України є зайнятість населення. Дані про зайнятість населення України протягом 2010–2021 років наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Основні показники ринку праці за період (2011–2021 роки)

Роки	Всього населення	Робоча сила (економічно активне населення)	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття	Зареєстрованих безробітних
2011	45633,6	20247,9	18516,2	1731,7	8,6%	505,3
2012	45553,0	20393,5	18736,9	1656,6	8,1%	467,7
2013	45426,2	20478,2	18901,8	1576,4	7,7%	487,6
2014	42928,9	19035,2	17188,1	1847,1	9,7%	458,6
2015	42760,5	17396,0	15742,0	1654,0	9,5%	461,1
2016	42584,5	17303,6	15626,1	1677,5	9,7%	407,2
2017	42386,4	17193,2	15495,9	1697,3	9,9%	352,5
2018	42153,2	17747,7	16,034,9	1712,8	9,7%	341,7
2019	41902,4	18066,0	16578,3	1487,7	8,2%	338,2
2020	41588,4	17589,5	15915,3	1674,2	9,5%	459,2
2021	41167,3	16666,8	14957,3	1709,5	10,3%	295,0

Джерело: [4; 5]

Наведені у табл. 1 дані свідчать, що для України характерною особливістю ринку праці протягом 2011–2021 років є значне падіння чисельності економічно активного населення у віці 15–70 років відповідно з 20247,9 тис осіб до 16666,8 тис осіб або його зниження на 17,7%.

Проте, якщо детально аналізувати останні роки, то у 2020 році рівень зайнятості населення у віці 15 років і старше становив 49,9% населення відповідного віку, а серед осіб віком 15–70 років – 56,2%. У осіб віком 15–70 років найвищий рівень цього показника спостерігався серед осіб віком 45–49 років, а найнижчий – у молоді віком 15–24 роки та осіб віком 60 років і старше.

Серед безробітних у 2020 році, більш ніж дві третини склали міські мешканці (1,1 млн. осіб), решту – сільські. Збільшення кількості безробітного населення, порівняно з 2019 роком, відбулося за рахунок осіб працездатного віку (на 12,5%). Із загальної кількості безробітних 84,9% раніше працювали, а інші 15,1% (0,3 млн. осіб) шукали роботу вперше та не мали досвіду роботи. До останньої категорії в основному належала молодь, яка була непрацевлаштована після закінчення навчальних закладів. Зокрема, серед таких безробітних у 2020 році частка осіб віком 15–24 роки складала 87,5%, а серед осіб у віці 25–34 роки – 12,5%.

Якщо аналізувати структуру населення за статусом участі у складі робочої сили, табл. 2,

то варто зазначити, що в умовах загальносвітового поширення захворюваності на коронавірус, ситуація на ринку праці у 2020 році погіршилась.

Частка безробітних громадян зросла через вивільнення робочої сили в середині країни, як наслідок знизилась економічна активність громадян країни. Загальне погіршення економічної ситуації в Україні у 2020 році також обмежило можливості роботодавців підвищувати заробітну плату. Одночасно, рівень економічно активного населення незначно знизився, а рівень економічно неактивного – навпаки зріс. Разом з тим, темпи росту реальної заробітної плати продовжують суттєво випереджати темпи росту економіки в цілому. Така ситуація свідчить про збереження диспропорцій в попиті та пропозиції робочої сили на ринку, високу конкуренцію за робочу силу на ринку, який є досить відкритим.

Збереження трудового потенціалу сьогодні служить найважливішою складовою системи управління трудовим потенціалом. Суть процесу збереження трудового потенціалу полягає в необхідності розроблення і реалізації заходів щодо запобігання скорочення його кількісних параметрів та поліпшення якісних характеристик, зокрема зайнятості населення. Аналіз зайнятості населення за видами економічної діяльності у 2012 та 2020 роках систематизовано на основі інформації Державної служби статистики, табл. 3.

Таблиця 2

**Структура населення у віці 1–70 років за статусом участі у складі робочої сили
за період 2017–2021 роки**

Роки	Робоча сила у віці 15–70 років, тис. осіб			Особи, які входять до складу робочої сили, у віці 15–70 років (економічно неактивне населення)	Рівень економічно активного населення, %	Рівень економічно неактивного населення	Рівень зайнятості, %
	усього	у тому числі					
		зайняті	безробітні				
2017	17193,2	15495,9	1697,3	10945,0	61,1	39	55,1
2018	17747,7	16034,9	1712,8	10916,6	61,9	38,1	55,9
2019	18066,0	16578,3	1487,7	10430,5	63,4	36,6	58,2
2020	17589,5	15915,3	1674,2	10724,8	62,1	37,9	56,2
2021	16666,8	14957,3	1709,5	10811	60,7	39,3	54,4

Джерело: [4; 5]

Таблиця 3

**Динаміка зайнятості населення за видами економічної діяльності
2016–2020 роки, тис. осіб**

№ п/п	Назва виду діяльності	Роки				
		2016	2017	2018	2019	2020
1.	Сільське, лісове та рибне господарство	2866,5	2860,7	2866,5	2937,6	2721,2
2.	Промисловість	2494,8	2440,6	2426	2461,5	2 358,6
3.	Будівництво	641,5	644,3	665,3	699	664,4
4.	Оптова та роздрібна торгівля	3516,2	3525,8	3654,7	3801,3	3 648,7
5.	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	997,2	991,6	995,1	999	975,2
6.	Фінансова та страхова діяльність	225,6	215,9	214	211,6	212,5
7.	Операції з нерухомим майном	255,5	252,3	259,4	259,7	251,2
8.	Професійна, наукова та технічна діяльність	428,1	415,8	437,9	421,6	418,2
9.	Державне управління й оборона	973,1	979,7	939,3	870,5	1206,,5
10.	Освіта	1441,4	1423,4	1416,5	1388,7	1 394,9
11.	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1030,4	1013,6	995,4	974,2	935,4
12.	Мистецтво, спорт, розваги	201,6	199,8	196,9	197,6	196,0
13.	Інші види діяльності	345,8	344,6	355,2	372,1	363,4

Джерело: складено автором на основі джерел: [5; 8]

Оцінка динаміки зайнятості виявила тенденцію її скорочення практично за всіма видами діяльності. Зростання чисельності зайнятих за 4-річний період (2016–2019 роки) спостерігалось лише у сфері сільського, лісового господарства (на 2,3%), будівництві (на 8,9%). Значна частина зайнятого населення працювала у сфері торгівлі (22,9%), промисловості (14,8%), освіті (8,4%), транспорті (6%), державному управлінні та обороні (5,3%),

охороні здоров'я (5,2%). Найбільш інтенсивне зростання зайнятості у 2019 році порівняно з 2016 роком спостерігалось у будівництві (на 0,3%), торгівлі (на 1,5%).

Найнижча питома вага зайнятих у фінансовій сфері (1,3%), операціях з нерухомим майном (1,6%), мистецтві, спорті (1,2%). Частка зайнятого населення у сфері державного управління та оборони навпаки зросла на 38,6%.

Найбільш затребуваними на ринку праці у 2020 року були професіонали (17,9%), працівники сфери торгівлі та послуг (16,5%), представники найпростіших професій (17,9%), робітники з інструментом (12,3%), фахівці (11,8%). Проте за 10 років суттєво скоротився попит на працівників найпростіших професій (на 6,1%), робітників з обслуговування, експлуатації, контролю за устаткуванням (на 0,7%). Водночас зріс попит на працівників сфери торгівлі та послуг (на 1,9%), професіоналів (на 4,1%) [23].

Дані офіційної статистики свідчать, що за період дослідження рівень неформальної зайнятості в Україні набув поширення, зокрема у 2020 році сягнув 20,5%, що складає більше третини формального сектору. Динаміка формальної зайнятості зменшилась на 2,3% порівняно з 2010. Причинами її поширення є наявність верств населення, які не можуть на рівних конкурувати на ринку праці. Для неформальної зайнятості характерні негативні риси: незадовільні умови праці, недотримання трудового законодавства, низький рівень оплати праці, відсутність соціального захисту для працівників [9; 10].

Зробивши аналіз сучасного стану зайнятості України під впливом глобалізації та оцінивши всі наслідки цих процесів, слід зауважити, що стан українського ринку праці достатньо складний, його діяльність не є ефективною та має негативні тенденції до функціонування.

У світовій практиці господарювання виділяються стосовно зайнятості п'ять доміную-

чих моделей – шведська, японська, американська, німецька та англійська [11]. Кожна з цих моделей, в свою чергу, має багато різновидностей, які відрізняються за вихідними принципами, методами і цілями формування політики зайнятості. Так, американська модель зайнятості спрямована на децентралізацію ринку праці. На противагу їй, німецька модель передбачає активну державну політику впливу на зайнятість населення шляхом заохочення як працівників, так і роботодавців.

Адаптація зарубіжного досвіду до українських умов та його впровадження має враховувати як загальні процеси, так і особливості й унікальність країни. З наших позицій, окрім перелічених моделей регулювання зайнятості населення, більшу увагу слід звернути на ефективні напрями забезпечення ефективності державного управління зайнятістю населення, які наведено на рис. 1.

На наш погляд, державна політика зайнятості в Україні вже тривалий час потребує реформування. Це зумовлено низкою проблем, які мають місце у сфері зайнятості населення, а саме: нелегальна зайнятість, виїзд українських фахівців для праці за кордон, високий рівень безробіття, особливо серед молоді [12]. Саме ефективна державна політика щодо стимулювання та заохочення зайнятості, мала б стати локомотивом вирішення проблем у цій сфері.

З метою збереження трудового потенціалу необхідно розробити державну програму стимулювання зайнятості населення в Україні.

Рис. 1. Напрями забезпечення державного управління зайнятістю населення

Джерело: [12; 15]

Основними складовими цієї програми можуть бути:

1. Підтримка самозайнятого населення. Для цього, органам державної влади варто вдосконалювати податкову політику, розширювати методи банківської підтримки, та сприяти реалізації програм регіонального розвитку [25]. Важливу роль в цьому процесі може відводитись професійному навчанню та перепідготовці кадрів.

2. Популяризація послуг приватних агентств зайнятості. Нині існує два варіанти організації їх діяльності. Перший варіант заснований винятково на посередницькій діяльності агентства між роботодавцем (івент-агентством) і працівником. Приватне агентство добирає працівника відповідної кваліфікації, проводить співбесіди, тестування, розробку посадових інструкцій та ін. А далі передає право користування робочою силою працівника івент-агентству, який уже використовує професійні здібності працівника, а за це виплачує йому заробітну плату, премії тощо. Для цього використовують такі методи: рекрутинг, скринінг, рекламування вакансій, хедхантинг, ексклюзивний пошук, «інтерім», прелімінаринг. Другий варіант діяльності приватних кадрових агентств заснований на використанні запозиченої праці, що реалізується через такі схеми: лізинг, аутстафінг та аутсорсинг персоналу.

3. Перспективним напрямом формування сервісно-орієнтованої моделі у сфері працевлаштування є участь регіональних центрів зайнятості у регіональних кластерах. Які покликані доповнити форму виробничо-технічного співробітництва, у сфері забезпечення необхідними трудовими ресурсами, якісною і вчасною їх підготовкою, перепідготовкою, навчанням, переміщенням робочої сили за потребами виробництва, з метою формування якісного соціально-економічного середовища. Це стане фактором зміцнення потенціалу регіонів країни, підвищення рівня їх конкурентоспроможності, активізації господарської діяльності, забезпечення стабільного економічного розвитку регіону та високого рівня життя населення. Співпраця регіональних центрів зайнятості з бізнес-структурами, закладами вищої освіти та Міністерством освіти і науки України дозволить максимально актуалізувати зміст освіти, долучитися до розробки освітніх програм, привести якість теоретичної і практичної підготовки здобувачів освіти до сучасних потреб ринку праці задля їх успішного працевлаштування.

4. Сприяння зайнятості в сільській місцевості. В останні роки відбулися значні трансформаційні процеси в аграрному секторі економіки. Суттєво знизилася потреба сільського господарства в затратах живої праці за рахунок максимальної механізації виробничих процесів у рослинництві та у зв'язку з його сезонністю. Крім того, нині в аграрному секторі національної економіки провідне становище зайняли потужні агрохолдинги, котрі як правило, спеціалізуються на вирощуванні зернових і технічних культур. Для підвищення рівня зайнятості сільських мешканців та рівня життя населення країни розвиток тваринницької галузі стає проблемою національної безпеки, оскільки ціни на тваринницьку продукцію постійно зростають, що знижує купівельну спроможність населення і може сприяти збільшенню соціальної напруги в суспільстві.

Потребує підвищення ефективності робота центрів зайнятості населення. Ця державна структура має стати координаційним центром регулювання ринку праці в країні, розробляти і реалізовувати заходи щодо балансування попиту і пропозиції робочої сили, підняти роль й апробувати нові методи ефективної профорієнтаційної роботи.

Отже, підсумовуючи викладений матеріал слід зазначити, що державне управління зайнятістю повинно ґрунтуватися на чітких та злагоджених діях. Завданням державної політики зайнятості є формування оптимальних умов на ринку праці, та державної служби зайнятості як соціального партнера суб'єктів ринку праці, основними завданнями якої є надання допомоги з працевлаштування громадян в Україні, здійснення аналізу ринку праці, сприяння громадянам в організації підприємницької діяльності, професійна орієнтація та навчання, працевлаштування окремих категорій громадян, надання фінансової та інформаційної підтримки безробітним тощо. Важелі управління, при цьому повинні бути такими, які б сприяли покращенню соціальної стабільності у суспільстві та позитивно відображалися на управлінні як такому.

Для цього, необхідно формувати інноваційні підходи до побудови сервісно орієнтованої моделі розвитку державної політики зайнятості, а саме: сприяти впровадженню технологій аутсорсингу з працевлаштування населення; організовувати участь регіональних центрів зайнятості в регіональних кластерах; сприяти зайнятості населення в сільській місцевості, підтримувати само зайняте населення через державні грантові програми.

У підсумку, це ляже в основу трансформації робочої сили у рушійний чинник економічного розвитку і соціального добробуту.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в розробці моделі регіональних клас-

терів для зайнятості населення у форматі: «центри зайнятості – приватні центри – самозайняте населення», що стануть посередниками і каталізаторами позитивних соціально-економічних трансформацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.07.2022).
2. Закон України «Про зайнятість населення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 27.07.2022).
3. Забута Н. Регулювання зайнятості населення: теорія та зарубіжний досвід. *Економіка. Проблеми економічного становлення*. 2014. Вип. 5. С. 76–82.
4. Рівень безробіття в Україні. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/> (дата звернення 2.06.2022)
5. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.07.2022).
6. Робоча сила України 2020. Статистичний збірник Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zb_r_s_2020.pdf (дата звернення: 27.07.2022).
7. Ярова Л. Г. Аналіз рівня безробіття в Україні та напрями його подолання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 752–755.
8. Eurostat. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 15.06.2022).
9. Балакірева О. М., Дмитрук Д. А. Соціально-економічні настрої населення України: червень-вересень 2020 року. *Український соціум*. 2020. Вип. 3. С. 142–156.
10. Гальків Л. І. Втрати людського капіталу України: чинник безробіття. *Економіка і регіони*. 2019. Вип. 2. С. 110–113.
11. Гургула О. М. Зарубіжний досвід регулювання зайнятості населення та можливості його використання в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 6. Ч. 4. С. 121–124.
12. Зибарева О., Підгірна В. Парадокси розвитку людського капіталу в умовах соціалізації економіки. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського торговельно-економічного університету*. 2013. Вип. 4. С. 13–21.
13. Пирожков С. Демографічний розвиток України: сучасне та майбутнє: доповідь академіка Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України. *Вісник НАН України*. 2019. С. 59–64.
14. Ясинчук Л. Середній клас: як його ідентифікувати в Україні. URL: <https://expres.online/discussions/seredniy-klas-yakyogo-identifikuvati-v-ukraini> (дата звернення: 21.05.2022).
15. Маршавін Ю., Кицак Т., Кирилюк В. Посилення конкурентоспроможності ринку праці України в нових соціально-економічних реаліях. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-2>.

REFERENCES:

1. Constitution of Ukraina. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed 22 July 2022).
2. Law of Ukraine "On employment of the population". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (accessed 27 July 2022).
3. Zabuta N. (2014) Reghuljuvannja zajnjatosti naselennja: teorija ta zarubizhnyj dosvid [Regulation of population employment: theory and foreign experience]. *Ekonomika. Problemy ekonomichnogho stanovlennja*, no. 5, pp. 76–82.
4. Unemployment rate in Ukraine. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/> (accessed 02 June 2022).
5. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 27 July 2022).
6. Labor force of Ukraine 2020. Statistical collection of the State Statistics Service of Ukraine. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zb_r_s_2020.pdf (accessed 27 July 2022).
7. Jarova L. Gh. (2015) Analiz rivnja bezrobittja v Ukrajinі ta naprjamy jogho podolannja [Analysis of the level of unemployment in Ukraine and ways to overcome it]. *Ghlobaljni ta nacionaljni problemy ekonomiky*, no. 4, pp. 752–755.

8. Eurostat. Available at: <http://ec.europa.eu/eurostat> (accessed 15 June 2022).
9. Balakirjeva O. M., Dmytruk D. A. (2020) Socialjno-ekonomichni nastrojy naselelnja Ukrajiny: chervenj-veresenj 2020 roku [Socio-economic sentiments of the population of Ukraine: June-September 2020]. *Ukrajinskyj socium*, no. 3, pp. 142–156.
10. Ghaljkiv L. I. (2019) Vtraty ljudsjkogho kapitalu Ukrajiny: chynnyk bezrobittja [Losses of human capital of Ukraine: the factor of unemployment]. *Ekonomika i rehiony*, no. 2, pp. 110–113.
11. Ghurghula O. M. (2014) Zarubizhnyj dosvid rehuljuvannja zajnjatosti naselelnja ta mozhlyvosti jogho vykorystannja v Ukrajinі [Foreign experience of regulation of population employment and possibilities of its use in Ukraine]. *Naukovyj visnyk Khersonskogho derzhavnogho universytetu*, no. 6, pp. 121–124.
12. Zybareva O., Pidghirna V. (2013) Paradoksy rozvytku ljudsjkogho kapitalu v umovakh socializaciji ekonomiky [Paradoxes of human capital development in conditions of economic socialization]. *Visnyk Chernivcjkogho torghoveljno-ekonomichnogho instytutu Kyjivskogho torghoveljno-ekonomichnogho universytetu*, no. 4, pp. 13–21.
13. Pyrozhekov S. (2019) Demografichnyj rozvytok Ukrajiny: suchasne ta majbutnje: dopovidj akademika Instytutu demografiji ta socialjnykh doslidzhenj NAN Ukrajiny [Demographic development of Ukraine: present and future: a report by an academician of the Institute of Demography and Social Research of the National Academy of Sciences of Ukraine]. *Visnyk NAN Ukrajiny*, pp. 59–64.
14. Jasynchuk L. (2019) Serednij klas: jak jogho identyfikuvaty v Ukrajinі [The middle class: how to identify it in Ukraine]. Available at: <https://expres.online/discussions/serednij-klas-yakyogo-identifikuvati-v-ukraini> (accessed 15 May 2022).
15. Marshavin Ju., Kycak T., Kyryljuk V. (2022) Posylennja konkurentospromozhnosti rynku praci Ukrajiny v novykh socialjno-ekonomichnykh realijakh [Strengthening the competitiveness of the labor market of Ukraine in the new socio-economic realities]. *Ekonomika ta suspiljstvo*, no. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-2>.